

Interne notitie

Aan

[redacted] 15 J

Van

[redacted] J

Kopie aan

[redacted] 15 J

Betreft

Bodemverontreiniging PFAS ter plaatse van voormalige brandweeroefenplaats op de Projectlocatie Valkenburg

Katwijk, 15 mei 2019

Dag [redacted] J

In deze notitie wordt de problematiek behandeld van de PFAS-verontreiniging ter plaatse van de voormalige brandweeroefenlocatie op het voormalig Marine Vliegveld Valkenburg (thans Project Locatie Valkenburg).

In figuur 1 is met een dikke rode pen de oefenlocatie van de brandweer aangegeven. Deze locatie werd niet alleen gebruikt door de brandweer van het vliegveld maar ook door korpsen uit de regio waaronder die van Katwijk. De locatie ligt vlak bij de boerderij van Van Leeuwen aan de Zonneveldslaan 4.

Figuur 1. Ligging voormalig brandweeroefenplaats

Het voormalig Vliegveld is ontmanteld binnen de contouren van figuur 2. De brandweeroefenplaats ligt binnen het ontmantelingsgebied.

Figuur 2. Ontmantelingszone (licht blauw gemarkeerd)

In het ontmantelingscontract is aandacht voor de Milieuhygiënische bodemkwaliteit. Opdrachtgever voor de ontmanteling was RVOB (thans RVB). Dit blijkt uit de Basisovereenkomst. Relevante stukken uit de Vraagspecificatie deel 1 (producteisen) van 26 juli 2013 (horende bij de Ontmanteling voormalige marinevliegveld Valkenburg):

6. SYSTEEM (E0000)

6.1. Functionele eisen

id	systeem, topois	bovenliggende eis	onderliggende eisen	bron	eisinitiator
E0101	Het systeem dient een situatie te bieden waarin het gebied aansluitend bouwrijp en woonrijp gemaakt kan worden ten behoeve van het toekomstig bestemd gebruik.	TOPEIS		-	RVOB
toelichting	In het Masterplan (ID1025) wordt het toekomstig bestemd gebruik weergegeven.				
verificatie	Ontwerp - Middels onderliggende eisen				
id	systeem, bieden geschikte ondergrond	bovenliggende eis	onderliggende eisen	bron	eisinitiator
E0102	Het systeem dient te voorzien in geschikte grond (zowel opbouw c.q. milieuhygiëne) waarmee het gebied aansluitend bouwrijp en woonrijp gemaakt kan worden ten behoeve van het toekomstig bestemd gebruik.	E0101		-	RVOB
toelichting					
verificatie	Ontwerp - Middels onderliggende eisen				

Milieuhygiëne

id	aspect, vrij van verontreinigingen	bovenliggende eis	onderliggende eisen	bron	eisinitiator
E0450	Het systeem dient ontdaan te zijn van bodemverontreinigingen, die de grond ongeschikt maken voor toekomstig gebruik als woningbouwlocatie.	E0101		-	RVOB
toelichting	Ontdaan betekent in dit geval het verwijderen en indien nodig afvoeren naar een erkend verwerker van de verontreinigde grond.				
verificatie	Ontwerp - aantonen middels herleidbare keuring in het Werk				

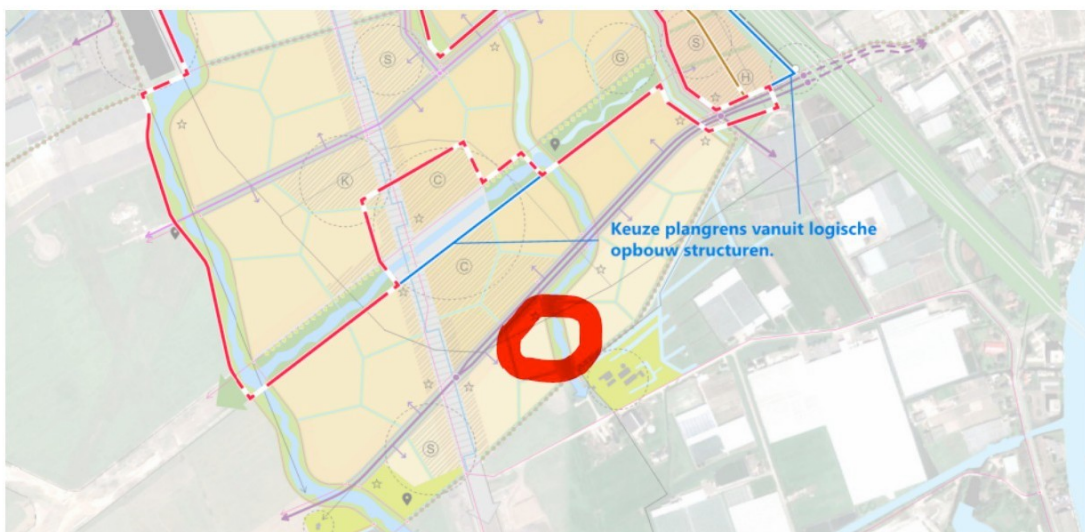
Milieuhygiëne

id	ondergrond, vrij van verontreiniging	bovenliggende eis	onderliggende eisen	bron	eisinitiator
E1451	Het grondgebied van de gemeente Katwijk dient ontdaan te zijn van bodemverontreinigingen, die de grond ongeschikt maken voor toekomstig gebruik als woningbouwlocatie.	E0450		-	RVOB
toelichting	Dit betreft zowel de gevallen van ernstige bodemverontreiniging als de niet-gevallen van ernstige bodemverontreiniging zoals bedoeld in de Wbb (Wet bodembescherming), als weergegeven in bijgevoegde onderzoeken [ID2020 t/m ID 2026, ID2030 en ID2040]. De terug saneerwaarde dient vastgesteld te worden op basis van de Nota Bodembeheer van de gemeente Katwijk (Z-H) [BD2000]. Voor eventuele grondwaterverontreinigingen wordt verwezen naar de Circulaire bodemsanering 2009, waarbij als terugsaneerwaarde de tussenwaarde wordt aangehouden (streefwaarde + interventiewaarde)/2.				
verificatie	Ontwerp - aantonen middels herleidbare keuring in het Werk				

In de ontmantelingsdocumenten wordt verwezen voor de terugsaneerwaarde naar de Nota Bodembeheer van de gemeente Katwijk. In het geval van PFAS is dat niet relevant omdat deze stoffen destijds nog niet verdacht waren en als zogenaamde ‘niet genormeerde stof’ tot aan de detectiegrens terug gesaneerd zouden moeten worden. Inmiddels is er meer inzicht in de risico's van stoffen uit de PFAS groep verkregen en moeten die inzichten als terugsaneerwaarde gehanteerd worden. Dit doet niets af aan het wel of niet moeten saneren van zogenaamde gevallen van bodemverontreiniging als bedoeld in de Wet bodembescherming. Bij stoffen uit de PFAS-groep moet teruggevallen worden op de voorgestelde normen van het RIVM per mei 2019.

In de ontmantelingsdocumenten is niet specifiek PFAS genoemd om te onderzoeken. Wel dat er een compleet en up-to-date NEN 5740 bodemonderzoek opgesteld moet worden. Hierbij hoort een historisch onderzoek waarbij het gebruik van PFAS-houdende middelen naar voren kwam. Door Heijmans, als opdrachtnemer, is beperkt onderzoek naar PFAS verricht. Het RVB heeft middels twee eigen onderzoeken de verdachte gebieden onderzocht. Hierbij wamen twee verontreinigde locaties naar voren waarvan de brandweeroefenplaats qua omvang de grootste is. De andere locatie ligt bij de voormalige brandweerkazerne (buiten ontmantelingszone) en is veel beperkter van omvang. Deze veroorzaakt bij de ontwikkeling momenteel geen conflict.

In een mail van maandag 6 mei heb ik 15 J en 15 J gewezen op de ligging van een watergang buiten de eerste ontwikkelvlek die dwars door de PFAS-verontreiniging geprojecteerd is. In figuur 3 is deze stedenbouwkundige verbeelding weergegeven.

Figuur 3. Ligging verontreiniging ten opzichte van stedenbouwkundig ontwerp

Er is een globale raming van €4 miljoen aan saneringskosten. Omdat het beleid nog in ontwikkeling is met betrekking tot stoffen uit de PFAS-groep is dat bedrag nog niet in beton gegoten. Het zou goedkoper kunnen maar ook zomaar kunnen stijgen tot €20 miljoen. Probleem is dat grond met PFAS-stoffen momenteel niet gestort mag worden terwijl extractief reinigen nog niet goed kan. De belangrijkste verontreiniging uit de PFAS-groep bij de oefenplaats is PFOS. Daarom wordt verder in deze notitie alleen nog deze stof genoemd.

Saneringsplicht

De Staat (Rijksvastgoedbedrijf) is grondeigenaar en is daarmee saneringsplichtig zodra bouw- en woonrijp activiteiten plaats gaan vinden ter plekke van de PFOS verontreiniging bij de voormalige brandweer oefenplaats en deze gesaneerd dient te worden. Hierbij moeten afspraken vanuit de PLV-samenwerking in acht worden genomen.

Nu de grond nog braak ligt is er nog geen sprake van direct het verplicht uitvoeren van een bodemsanering. Zodra ontwikkeling plaats vind ter plaatse van de verontreinigingsvlek wel. Er is zeker sprake van een geval van bodemverontreiniging zoals bedoeld in de Wet bodembescherming. Er is evenwel geen sprake van een ernstig geval van bodemverontreiniging zoals bedoeld in de Wet bodembescherming. Dit omdat er geen interventiewaardes voor PFAS-groep is vastgesteld en dan wordt het net wat anders dan de traditionele gedachtegang bij bodemverontreiniging.

Op 4 maart 2019 bracht het RIVM een Memo uit met overzichten van risicogrenzen voor PFOS, PFOA en GenX (allemaal stoffen uit de PFAS-groep). Dit biedt op dit moment het beste houvast voor conclusies. De PFAS-groep kent geen vastgestelde interventiewaardes en valt onder de zogenaamde 'niet genormeerde stoffen'. De Memo is bedoeld als advies en vormt een basis voor een, nog op te stellen, definitief algemeen kader. Voor de functieklassen wonen wordt voor PFOS 18 µg/kg genoemd als risicogrenswaarde. Bij de verontreiniging bij de voormalige brandweer oefenplek, waar het nu om gaat, zijn waardes van PFOS tot 1.100 µg/kg aangetoond. Het zijn dus ruimschootse overschrijdingen van de in de Memo genoemde waardes. Het is niet de verwachting dat de waarde van 18 µg/kg sterk zal wijzigen. Het betreft overigens een waarde die niet gecorrigeerd wordt voor het organisch stof gehalte. De toetswaarden van het RIVM worden ruimschoots overschreden zodat de verontreiniging planurgent (ruimtelijke ingreep) is en de bodem bij ontwikkeling ter plaatse van de verontreinigingslocatie gesaneerd moet zijn.

De verontreiniging in het grondwater is nog niet volledig afgeperkt. Daarbij doet het RIVM nog geen uitspraak over grondwater zodat hier ook nog een financiële onzekerheid in zit.

zorgplicht

De verontreiniging zal deels na 1 januari 1987 zijn ontstaan. Bij reguliere stoffen geldt dan de zorgplicht uit artikel 13 van de Wet bodembescherming die inhoudt dat onverwijld nagenoeg alles er aan gedaan moet worden om de verontreiniging (die na 1 januari 1987) is ontstaan op te ruimen. Bij PFOS redeneert men anders. Hier gaat men er van uit dat de veroorzaker niet kon weten dat deze stoffen ook schadelijk zouden zijn en geldt de zorgplicht niet. De datum van veroorzaken, vanaf wanneer opruimen aan de orde is vanuit zorgplichtbeginsel, kan daarmee later gesteld worden. Let wel hier is nog geen jurisprudentie over en is eigenlijk zacht als boter. Toch is het wel de lijn die men nu in Nederland aanhoudt.

Waterbodem

Vervelend detail is dat na de bodemsanering de landbodem verwordt tot waterbodem. De terugsaneereis voor landbodem is, met de RIVM memo in de hand, 18 µg/kg.ds (niet gecorrigeerd voor organisch stofgehalte). Het hoogheemraadschap van Rijnland heeft een verordening voor waterbodemkwaliteit opgesteld waarin voor PFOS de norm PFOS 8,0 µg/kg.ds (gecorrigeerd naar 10% organisch stofgehalte) geldt. Deze norm inclusief de organisch stof correctie sluit helemaal niet aan bij de nieuwe inzichten. Plat gezegd betekend dit dat er heel erg veel meer grond afgegraven moet worden terwijl dat niet nodig is. Het waterschap is diverse keren gevraagd om de normen bij te stellen. Het wordt categorisch geweigerd.

Advies

De gedachte bij PLV is momenteel te wachten met saneren totdat een en ander duidelijk wordt en de sanering tegen acceptabele kosten uitgevoerd kan worden. Het RVB geeft aan dat voorlopig voorzien is in een omlegging aan de kant van het 'helofietenfilter'. Dit is voor dit moment een goede en praktische oplossing gelet op de onmogelijkheid om met PFOS-verontreinigde grond tegen billijke prijzen te laten reinigen. Storten is nog verboden.

Met het tijdelijk verleggen van de watergang wordt tijd gewonnen in de verwachten dat goede reinigingstechnieken gevonden worden en de kans bestaat dat het waterschap de eigen normen ook gaat aanpassen naar de landelijke trend.

Belangrijk is om de gekozen oplossingsroute vast te leggen in de SOK.

Deze interne notitie bespreken met de bestuurlijke en ambtelijke opdrachtgever door de projectleider.

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen

Toelichting rollen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Bij deze vlakken is in sommige gevallen ingevuld welke rol wordt vervuld door het betreffende gegeven. Het cijfer dat hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende rol in onderstaand overzicht.

15 Medewerker gemeente